

This project is funded by the European Union's Rights, Equality and Citizenship Programme (2014-2020)

ONDERZOEKSRAPPORT KINDEREN EN JONGEREN IN KWETSBARE SITUATIES OVER GEWELD

**QUEEN'S
UNIVERSITY
BELFAST**

**CENTRE FOR
CHILDREN'S
RIGHTS**

**FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI
ASISTENȚĂ SOCIALĂ**
Universitatea Babeș-Bolyai

Ludwig Boltzmann Institute
of Human Rights
Research Association

Hochschule RheinMain

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNESCO Chair in
Children, Youth and Civic Engagement
Ireland
CHILD AND FAMILY RESEARCH CENTRE

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Kinderen en jongeren die huiselijk geweld ervaren	5
2.1.	Het begrip 'geweld' begrijpen	5
2.2.	Ondersteuning door professionals en diensten	8
2.3.	Wat zouden kinderen en jongeren doen als ze te maken kregen met geweld?	9
2.4.	Leerkrachten zijn belangrijk als er sprake is van pesten	9
2.5.	Professionele communicatie en interactie	10
2.6.	Actie ondernemen	10
2.7.	De rechten van het kind begrijpen	10
3.	Jongeren in jeugddelinquentie	11
3.1.	Het niet melden van geweld	11
3.2.	Het begrip 'geweld' begrijpen	11
3.3.	Belemmeringen	12
3.3.1.	Gebrek aan vertrouwen in professionals	12
3.3.2.	Behoeftte aan een steunfiguur	13
3.3.3.	Focus op de toekomst	13
3.3.4.	Actie ondernemen en transparant zijn	13
3.5.	Advies van de jongeren	14
3.5.1.	Behandeld worden met respect	14
3.5.2.	Praten en alternatieven zoeken	14
4.	Kinderen en jongeren in de jeugdhulp	15
4.1.	Het begrip 'geweld' begrijpen	15
4.2.	Ondersteuning door professionals en diensten	16
4.3.	Focus op de toekomst	17
4.4.	Belemmeringen en advies aan professionals	17
5.	Kinderen en jongeren met een migratie- of vluchtelingenachtergrond	18
5.1.	Het begrip 'geweld' begrijpen	18
5.2.	Ondersteuning door professionals en diensten	19
5.3.	Communicatie en houding	21
5.4.	Vertrouwensrelaties	21
5.5.	Actie ondernemen	22
5.6.	Rechten van het kind	22
5.7.	Advies aan professionals	23
6.	Kinderen en jongeren uit de Roma of Traveller gemeenschap	24
6.1.	Het begrip 'geweld' begrijpen	24

6.2. Problematieken	24
6.3. Ondersteuning door dienstverleners en Instituties	26
7. LGBTQI+ jongeren.....	27
7.1. Inleiding.....	27
7.2. Het begrip ‘geweld’ begrijpen	28
7.3. Wat zouden kinderen en jongeren doen als ze te maken kregen met geweld of schade? ..	30
7.3.1. Leerkrachten en maatschappelijk werkers spelen een belangrijke rol als er sprake is van pesten	30
7.3.2. Rol en ondersteuning van familieleden.....	31
7.4. Hoe moeten professionals reageren?	31
7.4.1. Professionele communicatie en interactie.....	31
7.4.2. Houding van professionals ten opzichte van LGBTQI+.....	31
7.4.3. Terminologie, taal en geweld	32
7.4.4. Actie ondernemen.....	32
7.5. Ondersteuning door dienstverleners en instellingen.....	33
7.5.1. Voorzieningen zijn belangrijk om nuttige steun te ontvangen	33
7.5.2. Behandel jonge LGBTQ's speciaal indien nodig en zo normaal mogelijk	33

<p>DISCLAIMER: The content of this report represents the views of the author only and is his/her sole responsibility. The European Commission does not accept any responsibility for use that may be made of the information it contains.</p>

1. Inleiding

Dit onderzoeksrapport bevat specifieke vaststellingen en aandachtspunten vanuit diverse werkgroepen die plaatsvonden in Oostenrijk, Duitsland, Ierland, Verenigd Koninkrijk, Roemenië en België.

Er werd in deze werkgroepen gesproken met kinderen en jongeren in de jeugdhulp, met een migranten- of vluchtelingenachtergrond, Roma en Travellers gemeenschap, die huiselijk geweld meemaken, LGBTQI+ jongeren en jongeren in jeugddelinquentie.

Er wordt in het onderzoeksrapport per thema telkens duiding gegeven bij het land van bevraging, het aantal bevraagde kinderen en jongeren en de onderzoeksbevindingen.

2. Kinderen en jongeren die huiselijk geweld ervaren

Dit onderdeel biedt een overzicht van de specifieke bevindingen van de werkgroep met kinderen en jongeren die te maken hebben (gehad) met huiselijk geweld.

In Duitsland werden twee werkgroepen georganiseerd met elk zes deelnemers (groep 1: 6-12 jaar waarvan twee vrouwelijke en vier mannelijke deelnemers en groep 2: 6-12 jaar, met drie vrouwelijke en drie mannelijke deelnemers). De kinderen namen deel aan een kinder- en jeugdzorgondersteuningsgroep die regelmatig bijeenkwam en werd begeleid door een maatschappelijk werker.

In Duitsland is in het kader van geweld tegen kinderen de term 'huiselijk geweld' relatief ongebruikelijk. Binnen het wetgevende en professionele discours wordt er een strikt onderscheid gemaakt tussen gendergebaseerd huiselijk geweld en mishandeling van kinderen door ouders of andere personen. Zo maakt het Duitse *Kinder- en Jugendhilferecht* (Kinder- en jeugdzorgrecht) een onderscheid tussen huiselijk geweld en kindermishandeling.

De internationale definitie van 'familiaal geweld' volgens de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) luidt als volgt: "Familiaal geweld, ook wel huiselijk geweld genoemd, wordt omschreven als elke gewelddadige handeling die door een familielid tegen een ander familielid wordt gepleegd. Het kan zich voordoen tussen partners, door ouders tegen kinderen, door kinderen tegen andere kinderen, door kinderen tegen ouders en door volwassen kinderen tegen hun ouders. Het gaat hier om geweld tussen partners in een intieme relatie (huwelijk, samenwonen of relatie) en om geweld van ouders tegen kinderen. Familiaal geweld kent vele vormen, waaronder: fysiek, seksueel, emotioneel of economisch misbruik. Het omvat ook verwaarlozing (passief misbruik), wat vooral bij kinderen voorkomt".¹

In 2018 zijn in Duitsland naar schatting 136 kinderen overleden als gevolg van geweld. Er zijn 4180 gevallen van mishandeling van kinderen gemeld. Op het gebied van seksueel geweld is het aantal gemelde gevallen van seksueel misbruik van kinderen met 6,43 procent gestegen en het totale aantal mishandelde kinderen bedraagt 14.606. Dit komt neer op 40 gemelde gevallen per dag.²

2.1. Het begrip 'geweld' begrijpen

De kinderen refereerden vooral naar ervaringen met fysiek en psychologisch geweld, maar ook naar seksueel geweld van een mannelijke figuur (de vader) tegen een vrouwelijke figuur (de moeder of zus). De kinderen omschreven **fysiek geweld** als volgt:

'vechten', 'iemand pijn doen', '(iemand) vermoorden', 'slaan', 'pijn doen en achtervolgen', 'gewurgd worden', 'als twee mensen ruzie maken, één slaat hem, dus dood', 'iemand boksen en dan stom lachen', 'schoppen en boksen', 'dreigen: ik vermoord je' (deelnemer wijst naar een mes dat hij tekende)

De kinderen rechtvaardigden het geweld van een familielid (afranselen, slaan) op basis van het verkeerd handelen van het kind en als een ouderlijk recht om kinderen discipline bij te brengen voor

¹ http://www.oecd.org/els/soc/SF3_4_Family_violence_Jan2013.pdf

² Persconferentie 6 juni 2019

<https://www.kindervertretung.de/downloads/Pressekonferenz%206.%20Juni%202019%20PKS%202018.pdf>

hun eigen bestwil. Misbruikpraktijken door ouders waren uit vorige generaties overgewaaid, werden genormaliseerd en worden gezien als in het belang van het kind.

“Mijn moeder heeft me al geslagen.”

“Vaak als ik het doe slaat ze me, verdorie.”

“En ik ben vaak geslagen.”

“Mijn moeder vertelde dat ze haar moeder, mijn oma, dronken zag worden en dat ze voor zichzelf moest zorgen en (...) dan werd ze ook nog aangesproken door de leerkrachten omdat haar haar niet goed lag (...) En mijn moeder slaat me soms ook wel eens als ik niet luister (...) dan praat ik lange tijd niet met mijn moeder...en dan (...) Een keer sloeg mijn moeder mijn hoofd tegen de muur terwijl ik me aan het aankleden was...”

In het kader van **psychologisch/emotioneel geweld** noemden de deelnemers beledigingen, grofheden en andere beledigingen zoals

'klootzak', 'trut', 'fuck you', 'mongool', 'hoer', 'rukker', 'vuile schoft, 'neger', 'eikel', 'gemeen zijn', 'uitgelachen worden', 'afpersing'

als een vorm van geweld. Kinderen waren zich bewust van emotioneel misbruik en konden psychisch geweld van fysiek geweld onderscheiden:

“Dus boksen is geweld, fysiek geweld, en luid lachen is ja via de mond iets slechts zeggen is ook geweld dat mensen in het hart pijn doet (...). Dan het gevoel hebben dat je slecht en dom bent en dat je niets kunt doen of zo.”

“Uitdrukkingen, beledigingen en scheldwoorden zijn allemaal uitingen die kwetsend zijn, als een aanval die binnenin pijn doet.”

“Ik schreef domoor omdat ik vaak zo wordt genoemd... Mijn vijanden noemen me domoor of zoiets.”

Deelnemers kregen ook te maken met stigmatisering omdat ze op school als 'opvallend' werden aangeduid. Ze zeggen van zichzelf dat ze zich niet goed kunnen concentreren op school vanwege het geweld thuis. Ze vertelden ook dat ze andere kinderen hebben geslagen of gepest, omdat ze - volgens hun eigen perspectief - niet langer het slachtoffer willen zijn.

Net als bij de bevindingen van andere deelnemende landen, omschreven de Duitse kinderen verwaarlozing niet als een algemeen begrip van geweld, maar als een abstract begrip. Alleen na het geven van enkele specifieke voorbeelden van verwaarlozing, konden ze het als een vorm van geweld begrijpen. Vervolgens gaven ze hun eigen voorbeelden en lieten ze zien dat ze verwaarlozing als een vorm van geweld beschouwen:

“Als een moeder haar kind verliest in de menigte omdat ze zijn hand niet vasthoudt.”

“Een klein kind wordt alleen thuis gelaten en kan het huis in brand steken.”

“Dat ze nooit iets te eten krijgen.”

“Wanneer een kind in het donker naar de winkel wordt gestuurd en de politie hem een boete kan geven omdat hij minderjarig is.”

De kinderen beschreven ook situaties waarin ze geen steun krijgen van het gezin bij de behandeling van problemen:

“Ja, mijn vader zorgt niet voor me... Ik haat mijn vader, mijn vader zat toch al in de gevangenis, als ik bij mijn vader zou wonen, dan zou ik alcohol gedronken en sigaretten gerookt hebben.”

“De vader zegt, euhm, het is gewoon pesten, dat kan niemand iets schelen, of de oom zegt, ga werken of de zus zegt, euhm, zorg voor je eigen shit, en de broer zegt, euhm, dat ik voor mezelf moet zorgen en de moeder zegt, ik wil dat mijn kinderen het goed doen, alleen de moeder.”

Veel deelnemers verklaarden dat ze te maken hebben gehad met zwaar geweld onder leeftijdsgenoten en dat ze geweld hebben gebruikt tegen andere kinderen, vooral op school (vanwege hun geslacht, afkomst, economische status - bijvoorbeeld het merk van hun kleding). De kinderen beschreven ook dagelijkse verbale vernederingen in hun familie.

Het begrip geweld en de erkenning van verschillende vormen van geweld die kinderen in hun dagelijks leven ervaren, zijn voor hen van groot belang gebleken. Sommige deelnemers verklaarden dat ze naar aanleiding van de gesprekken meer zijn gaan nadenken over geweld. De kinderen konden talrijke voorbeelden geven van vormen van geweld gepleegd door familieleden, klasgenoten en leerkrachten. Daarnaast beschreven zij het gebrek aan maatregelen, ondersteuning en bescherming van leerkrachten en andere volwassenen wanneer kinderen door andere kinderen worden geslagen, bedreigd, beledigd of blootgesteld op sociale media.

Tijdens de interactie tussen de kinderen werd bepaalde aspecten wat betreft het kopiëren en uitvoeren van rolpatronen en stereotypen duidelijk. Als kinderen mensen op papier tekenden, schreven ze stereotiepe kenmerken toe aan vrouwen en mannen/jongens en meisjes.

“Kort haar, dat is geen meisje.”

“Ze hebben meisjehaar.”

“Maar het is een meisje omdat ze een jurk draagt.”

Tijdens de interactie vielen sommige jongens meisjes herhaaldelijk aan en vernederden ze - collectief of individueel. Deze manier om de dominante sociale rol op zich te nemen binnen genderrelaties kan wijzen op een verinnerlijking van de patriarchale machtsverhoudingen in het gezin en de samenleving - en wijzen op het sociale onrecht in genderrelaties als oorzaak van het geweld tegen vrouwen (huiselijk geweld).

“Meisjes zijn stom.”

“Waarom zouden we het haar van een meisje willen tekenen?”

“Waarom heb je die stomme uitdrukking op je gezicht?” (jongen tegen meisje)

Naast deze voorbeelden speelden gendervraagstukken voortdurend een rol in de discussies van de focusgroep over geweld en de ervaringen met geweld. Jongens konden blijkbaar gemakkelijk praten over geweld in het gezin, terwijl de meisjes terughoudender/waakzamer waren. Daarnaast brachten jongens herhaaldelijk en vrijwillig onderwerpen zoals verkrachting of genitaliën ter sprake, terwijl meisjes zelden termen noemden in de context van seksualiteit en seksueel geweld.

De kinderen van de groep herhaalden verbaal geweld en scheldwoorden tijdens hun interactie met de begeleider en leeftijdsgenoten. Deze communicatievorm toonde hun vertrouwdheid met een communicatiestijl waarbij vloeken genormaliseerd wordt.

2.2. Ondersteuning door professionals en diensten

Tijdens de focusgroepen benadrukten de kinderen dat zij zich tot de politie zouden wenden als primaire autoriteit voor ondersteuning en hulp wanneer zij geweld zouden meemaken, met name wanneer zij te maken zouden krijgen met geweld in het gezin door een familielid. Kinderen verklaarden dat zij van de politie verwachtten dat zij de familie zouden helpen door de dader uit de situatie te verwijderen en hem uit de buurt van de familie te houden. Kinderen benadrukten vooral dat de politie het geweld kan - en moet - stoppen en dat degenen die zich schuldig maken aan geweld tegen kinderen, moeten en zullen worden gestraft. Op de vraag wat de meest effectieve manier is waarop een politieagent kan helpen, antwoordden de kinderen dat ze de situatie ter plaatse moeten uitzoeken, snel moeten reageren, betrouwbaar en vriendelijk moeten zijn.

“En de politie kan ook verduidelijken, hij kan ook verduidelijken euhm door vragen te stellen of door, ja, de politieman kan veel verduidelijken dat hij moet getuigen dat ze naar de gevangenis gaan.”

Bovendien antwoordden de kinderen dat het luisteren naar en het serieus nemen van het standpunt van het kind een prioriteit zou moeten zijn:

“Ik zou aan de politie uitleggen wie ik ben (...) waarom ik eigenlijk bel (...) dan zou je kunnen zeggen dat (...) mijn vader (...) me bedreigde en geslagen heeft en (...) niet goed voor me zorgt en dan (...) en dan zou de politie eerst het kind vragen kunnen stellen en dan de vader (...) hoe het komt en waarom hij dat doet? en (...) dan met de vader (...) en als de vader (...) dan nog steeds niet ophoudt (...) dan kan de politie de vader (...) ergens anders plaatsen, waar hij geen kinderen of zo kan slaan... (...) ze kunnen - ze moeten bijvoorbeeld vragen stellen als euhm, want wat euhm als het kind daar kan blijven (...) als het kind daar kan blijven (...) het zou ook belangrijk zijn dat hij het kind kan begrijpen (...) en euhm dat het mijn taal is.”

In tegenstelling tot de verwachting dat de politie het geweld in het gezin zou steunen en stoppen, waren alle deelnemers het erover eens dat deze autoriteit niet kon helpen bij pesten. In plaats daarvan gaven de kinderen leerkrachten en maatschappelijk werkers aan als professionals, die ondersteuning konden bieden.

“Bij pesten (...) kan de politie niets doen, hey, de politie kan duizend keer ja zeggen, de kinderen doen het toch, ja de kinderen denken gewoon ‘lik mijn reet’, en gaan gewoon door’.”

“Maar een politieagent helpt niet bij pesten, omdat pesten een normaal verschijnsel is dat in het leven voorkomt, de politie kan niets doen tegen pesten, tenzij het extreem pesten is, zoals iemands hoofd in het toilet duwen of zijn kleren verbranden, maar ze komen niet voor pesterijen zoals duwen, daar komt de politie niet voor, want dan zeggen ze: ‘Ja, het is duwen, dat is niet eens zo ernstig’.”

De deelnemers vertelden over hun eigen ervaringen van een verblijf in een jeugdvoorziening en een psychiatrische voorziening voor kinderen en jongeren. Ze vertelden dat het hen niet hielp. Ze verklaarden dat ze zich hulpeloos en overgeleverd voelden aan anderen, wat zou kunnen wijzen op de

ervaringen van de kinderen om als 'abnormaal' te worden behandeld of als 'ziek' te worden gediagnosticeerd, aangezien hun gedrag gepathologiseerd en gemedicaliseerd was.

"Ja, ik ben al eens eerder in een dagklinik geweest, maar dat hielp helemaal niet...hé, ze voeden kinderen op."

"Ja, maar jeugdvoorzieningen zijn ook waardeloos."

2.3. Wat zouden kinderen en jongeren doen als ze te maken kregen met geweld?

Op de vraag wat ze zouden doen als ze ooit te maken kregen met geweld, verklaarden de deelnemers dat ze zich fysiek zouden verdedigen. Dit sluit aan bij de resultaten van de scholenbevraging in het kader van het onderzoeksproject, waaruit blijkt dat 42% van de kinderen en jongeren in Duitsland meldde dat ze zich fysiek zouden verdedigen als ze te maken zouden krijgen met geweld, waarbij meer jongens dan meisjes verklaarden dat ze dat zouden doen.

"Kinderen zouden kunnen helpen met lesgeven zodat ze zich beter kunnen verdedigen (...) zodat als ze nu bijvoorbeeld door de tegenpartij worden aangevallen (...) zodat ze kunnen toepassen (...) hoe ze zich moeten gedragen en hoe ze kunnen terugvechten (...) omdat als (...) ze een verkeerde beweging maken (...) dan kunnen ze (...) zichzelf heel erg kwetsen (...) en daarom helpt het onderwijs omdat ze dan aangeleerd krijgen hoe ze moeten terugvechten en hoe (...) ze nu moeten reageren, en hoe ze zich goed moeten verdedigen (...)."

Dit antwoord wijst op het verlangen naar 'kracht/macht' binnen relaties tussen leeftijdsgenoten. Vooral jongens, maar ook meisjes, zitten hun hele leven binnen deze patronen van machtsstructuren en vergelding als onderdeel daarvan. Dergelijke houding kan een signaal zijn dat in bepaalde geweldsituaties het gaat om kinderen die alleen en geïsoleerd opgroeien in een gewelddadige situatie.

2.4. Leerkrachten zijn belangrijk als er sprake is van pesten

Kinderen hebben hoge verwachtingen van leerkrachten en hun reactie in geval van pesten. Kinderen hopen op steun en tussenkomst van leerkrachten wanneer er sprake is van fysiek en psychologisch geweld, pesten en discriminatie. Volgens de kinderen zouden leerkrachten:

"De tijd moeten nemen om met alle kinderen te praten, (...) transparant, vriendelijk en streng moeten zijn (ten opzichte van de ouders)."

De deelnemers vertelden waarom ze bepaalde leerkrachten om hulp vragen:

"Daarna ging ik naar de leraar (...) naar de strengste leraar, dat deed ik met opzet (...). Ik ging direct naar de leraar die altijd straft, straffen geeft (...) dan (...) gingen we naar hem toe (verwijzend naar de strengste leraar) en dan heeft hij (...) gestraft, want (...) als hij me zo'n pijn doet, dan heeft hij pech, hij is hard en ik vind dat leuk."

"Waar ik vroeger was (...) ze beledigden me vanwege mijn huidskleur (...) en dan (...) Ik ging naar (...) de strengste begeleider omdat ze me (ook) graag mag. En het is vaak zo, dat iemand me beledigt vanwege mijn huidskleur. Waarom ik naar haar toe ben gegaan, naar de strengste? Omdat ze ook zei (...) dat als het weer gebeurt, ik altijd naar haar toe moet komen (...) omdat ze ook mijn zorgverlener is."

2.5. Professionele communicatie en interactie

Kinderen gaven aan dat volwassenen niet bang moesten zijn om met hen te praten over de gevolgen en de realiteit van schadelijke situaties, als ze iemand nodig hadden om in te grijpen, namens hen te handelen en hen op de hoogte te houden van de voor- en nadelen en wat er precies zou gebeuren.

“Informatie geven over wetgeving en rechten.”

Kinderen gaven advies over een groot aantal professionals die met kinderen werken uit verschillende disciplines, zoals politie, maatschappelijk werkers, dokters, leerkrachten en psychologen. In het algemeen verwachten kinderen van een behulpzame professional in de eerste plaats dat ze de vaardigheid hebben om de problemen van kinderen, hun pijn en misbruik te begrijpen:

“Zachtjes praten, geduld hebben en zorgzamer zijn...ons kalmeren...met ons praten...meer als een kind zijn...en redelijker.”

Kinderen spraken over het waarderen van mogelijkheden om hen te versterken door te leren van informele gesprekken met maatschappelijk werkers. Niet alleen door informatie en kennis te ontvangen, maar ook door uitgenodigd te worden om deel te nemen aan een dialoog over zaken die hun leven betreffen en te weten dat hun ervaringen en meningen naar waarde worden geschat. Hierdoor worden hun draagkracht en hun vermogen om zichzelf beter te begrijpen versterkt.

“De maatschappelijk werker kan helpen, als ze het conflict oplost, als ze zegt: stop er nu mee, maar ik denk dat ze niet zal stoppen, dus ze moet wat strenger zijn (...). Mhh goed, ze moet niet zo streng zijn als een leraar, maatschappelijk werkers doen iets anders, ze praten, want dan kun je persoonlijk leren wat er gebeurd is, als je met ze praat.”

2.6. Actie ondernemen

Kinderen vragen om onmiddellijke reactie en hulp wanneer ze te maken krijgen met geweld van ouders, als gevolg van intiem partnergeweld of tegen de moeder of zus:

“Een anti-verkrachter zal een verkrachting stoppen, als er een verkrachting plaatsvindt, zal hij het onmiddellijk weten, erheen gaan en hem naar de politie brengen en hem in de gevangenis zetten, enzovoort.”

Wanneer kinderen te maken krijgen met geweld tegen hen of hun moeder (vader) door een ander gezin, wensen zij onmiddellijk en snel hulp:

“Ik zou de politie bellen, tenminste als het een noodgeval is, zodat ze onmiddellijk, zo snel mogelijk, kunnen komen.”

2.7. De rechten van het kind begrijpen

“Wel ja rechten, een recht is als anderen mij bijvoorbeeld zeggen dat ik de kamer niet mag verlaten, of dat ik niet thuis mag slapen (.), dan mag ik ja zeggen, ik mag daar slapen, omdat het mijn recht is, dat ik mag eten en dat anderen niet de baas zijn over mijn leven, ik kan voor mezelf beslissen wat ik nu zou doen.”

3. Jongeren in jeugddelinquentie

Dit onderdeel biedt een overzicht van de bevindingen van de werkgroepen met kinderen die strafbare feiten hebben gepleegd of hiervan verdacht worden: Ierland (5), België (4) en het Verenigd Koninkrijk (2). De jongeren waren tussen de 15 en 17 jaar oud. Het ging om 7 jongens en 4 meisjes.

De werkgroepen met jongeren in jeugddelinquentie werden gehouden in drie verschillende landen. In dit verband hadden de deelnemende jongeren verschillende ervaringen met het contact met het gerechtelijk systeem, gaande van contact met de politie tot hechtenis.

3.1. Het niet melden van geweld

Uit de werkgroepen gehouden met jongeren in jeugddelinquentie, blijkt duidelijk dat het niet waarschijnlijk is dat zij geweld zullen melden aan professionals. Volgens hen lag de verantwoordelijkheid om de situatie aan te pakken bij hen, hoewel zij aangaven dat zij bereid waren om steun te zoeken bij familie en vrienden. De reden waarom het onwaarschijnlijk was dat zij situaties van geweld aan professionals zouden onthullen, was dat zij als een "verklikker" zouden worden beschouwd. Er heerste ook de indruk dat professionals niets voor hen konden doen:

"Ze kunnen niets doen. Je gaat het alleen maar tien keer erger maken voor jezelf. Daarom denk ik, broers of neven, wees slim, en doe het op je eigen manier". (Ierland)

Sommige jongeren maakten een onderscheid tussen de verschillende professionals:

"Mensen kunnen je niet helpen, tenzij ze weten hoe het is om zoiets meegemaakt te hebben. Jeugdwerkers weten veel meer, ze hebben het zelf meegemaakt." (Verenigd Koninkrijk)

Ook bestond de vrees dat ze niet serieus genomen zouden worden. Tijdens een gesprek over een situatie van bekendmaking van cyberpesten, zei een van de deelnemers:

"Misschien lachen ze ons uit of zeggen ze gewoon iets in de zin van, Oh negeer ze toch, stommerik". (Ierland)

3.2. Het begrip 'geweld' begrijpen

Jongeren in jeugddelinquentie vulden het begrip geweld vooral in op een fysieke manier.

"Met een steelman slaan, verbaal agressief zijn, bedreigingen, mes, aan de haren trekken, naar de keel grijpen, boksen, schreeuwen, vloeken, schoppen, slaan." (België)

Er wordt een duale houding ten opzichte van (cyber)pesten aangenomen. Het is niet duidelijk of dit wordt beschouwd als geweld. Zij maakten minstens een onderscheid tussen gedrag dat als plagen kan worden beschouwd (bv. verbaal) of eerder als pesten (bv. fysiek). Cyberpesten wordt bovendien gezien als minder 'erg', als iets dat je kan negeren.

"Dit is zelfs nog stommer, niet op antwoorden, gewoon blokkeren. Er zijn zoveel manieren om het gewoon te vermijden. Mensen maken er altijd zo'n drama van, maar er zijn zoveel manieren

om het te vermijden. Blokkeer het dan. Niet antwoorden, waarom laat je je zo vernederen? (België)

3.3. Belemmeringen

3.3.1. Gebrek aan vertrouwen in professionals

Jongeren die strafbare feiten hebben gepleegd of hiervan verdacht worden, hebben blijkbaar weinig vertrouwen in professionals. Ze hadden vaak het gevoel dat professionals hun situatie niet begrepen:

"Jij [de professional] weet niet waar ik vandaan kom, je kent mijn situatie niet, rot gewoon op." (Ierland)

"Ik vertrouw niet veel mensen. Vertrouwen is iets groots, het duurt jaren om op te bouwen, maar je bent het kwijt in seconden." (Verenigd Koninkrijk)

"Ik zou me niet op mijn gemak voelen om te zeggen dat dit of dat is gebeurd". (Ierland)

"De begeleider, we kiezen hem/haar niet. Hoe kunnen we hem/haar vertrouwen? Ik vind dat we zoiets zelf moeten kunnen kiezen." (België)

Alles wordt doorverteld. Verhalen beginnen hun eigen leven te leiden." (België)

Voornamelijk jongeren uit Ierland vertrouwden op de jeugdwerkers en gaven aan dat ze zich meer op hun gemak voelden in hun aanwezigheid en beter in staat waren om met hen in contact te komen:

"Ze weten hoe ze met ons moeten praten" (Ierland)

"Ze zijn niet formeel, netjes formeel". (Ierland)

Bij jongeren die van hun vrijheid beroofd zijn, is het moeilijk om hun vertrouwen te winnen. Het leven in de instelling zelf is niet evident. Vaak nemen ze een 'overlevingshouding' aan, wat betekent dat wat ze denken en/of voelen niet altijd overeenkomt met hun gedrag.

"Natuurlijk, als ge ziet hier, iedereen hier is two-face, iedereen maakt van die rare praatjes en kweet nie wa, dan bent gij zo onzeker van uzelf, gij weet niet wat ge moet doen. Maar praten kunt ge ook niet doen want gij kunt die niet vertrouwen daardoor, snapt ge? Da's zo van hoe moet ik dees nu aanpakken, wat moet ik nu doen?" (België)

Vrienden werden vaak genoemd als belangrijke personen bij wie ze als eerste hulp en ondersteuning zouden vragen.

"Als je het ze vertelt, dan kunnen de vrienden helpen om naar de rechtbank te gaan." (België)

"Als je naar je vrienden gaat, zullen ze je toch helpen." (België)

3.3.2. Behoefte aan een steunfiguur

Jongeren spraken over de behoefte aan een steunfiguur die naast hen staat, in hen gelooft en hen steunt, wat er ook gebeurt. Zij vinden dat elk detail van wat ze doen, wordt gecontroleerd. Ze willen fouten kunnen maken, zonder dat ze onmiddellijk beoordeeld of gestraft worden.

"Alles wat we nodig hebben zijn gewoon mensen die er zijn op het moment dat we het moeilijk hebben. Dat we kunnen vallen, dat we kunnen leunen en zeggen 'Oké, het is nu maar een pauze' en vijf minuten nadien, we staan terug op, we moeten sterk zijn, wat gaan we in de toekomst doen?" (België)

"Ja, eigenlijk moet er iemand naast je staan als je valt, iemand die je steunt en je dingen geeft..." (België)

"Laat deze persoon niet in de steek" (België)

3.3.3. Focus op de toekomst

Veel jongeren hadden het erover dat ze niet in het verleden wilden blijven leven. De focus moet ook liggen op het heden en de toekomst.

"Standaard, gij komt hier terecht.' Terecht aan de ene kant, maar aan de andere kant kijk niet naar het verleden, kijk naar de persoon zelf en dat moment zelf en haal niet die oude koeien uit de gracht zoals ze dat in [plaats waar de deelnemer vandaan komt] zeggen." (België)

3.3.4. Actie ondernemen en transparant zijn

Als professionals acties ondernemen om kinderen en jongeren "in het belang van het kind" te ondersteunen, vroegen de jongeren om transparantie in hun bedoelingen en acties. Professionals moeten ervoor zorgen dat er niets gebeurt zonder dat het kind of de jongere wordt ingelicht. Ze vroegen om hun stem te laten horen en regelmatig op de hoogte te worden gehouden (mogelijke resultaten, terugkoppeling van ondernomen stappen, wat wel of niet werkte...).

"Ja, zeg het gewoon. Zeg wat je wilt. (...) Ik denk dat ze dat moeten bespreken en ze er voor moeten gaan als ze een oplossing hebben. (...) Als er geen oplossingen mogelijk zijn, moeten ze feedback geven over wat er mogelijk is en wat niet, en waarom." (België)

"Ja, en ze moeten helpen. En bijvoorbeeld; als hij/zij niet naar huis kan gaan, laat hem/haar dan naar andere mensen gaan, zodat dit kind niet de hele tijd in de gemeenschapsinstelling blijft." (België)

"Dat als ze iets beloven, dat ze het echt doen, dat ze niet altijd veranderen. Als ze het beloven en het dan niet doen, dan..." (België)

3.5. Advies van de jongeren

3.5.1. Behandeld worden met respect

Bij het geven van advies aan professionals was een gemeenschappelijk thema binnen de werkgroepen dat professionals hen met respect moesten behandelen. Met betrekking tot professionals werd het volgende gezegd:

"Zij moeten ook respect hebben voor ons". (Ierland)

"Geen leugens... dat ze zoiets beloven en dan doen ze het niet." (België)

"Niet neerkijken op kinderen." (Verenigd Koninkrijk)

Zij benadrukten dat het dragen van een uniform hen niet vrijstelt om jongeren met respect te behandelen. In hun ogen zou respect net zo eenvoudig kunnen zijn als hallo zeggen en ze bij hun naam noemen:

"Ze zullen je niet bij je naam noemen, je bent of een Traveller of een zigeuner, zo ziet iedereen het" (Ierland).

"Weet je, als je een soldaat op straat ziet, kan ik je garanderen dat zij je eerst gedag zullen zeggen, voordat jij ze gedag zegt". (Ierland)

3.5.2. Praten en alternatieven zoeken

Jongeren wilden serieus genomen worden en ze wilden gehoord worden. Zij waren zich ervan bewust dat niet alles wat ze willen mogelijk is, maar ze vroegen in ieder geval om te worden gehoord en feedback te krijgen:

"Mensen beginnen dingen te zeggen en dan begint ze hierover na te denken. Ze gaat niet alleen 'nee' zeggen, ze gaat dat niet doen, ze gaat erover nadenken en misschien doet ze het dan wel, vanwege wat de mensen haar allemaal hebben verteld." (België)

"Praat, dit helpt zeker." (België)

"Het is een tweerichtingssysteem." (Verenigd Koninkrijk)

4. Kinderen en jongeren in de jeugdhulp

Dit onderdeel biedt een overzicht van de bevindingen van de werkgroepen met kinderen in de jeugdhulp in België (6 kinderen), Roemenië (3 kinderen) en het Verenigd Koninkrijk (8 kinderen).

4.1. Het begrip 'geweld' begrijpen

Kinderen en jongeren in de jeugdhulp kunnen te maken krijgen met geweld en trauma's voordat ze in worden geplaatst. Sommige jongeren beschreven situaties waarin ze zich kwetsbaarder voelen vanwege hun plaatsing in de jeugdhulp en/of het gevoel van isolement. Het is echter niet zo dat kinderen en jongeren in de jeugdhulp allemaal dezelfde ervaringen hebben. Dit werd ook onderstreept door de jongeren uit de verschillende partnerlanden die aan het project deelnamen.

Daarnaast hebben kinderen en jongeren ook verschillende achtergronden. Dit kan van invloed zijn op hun ervaringen met en percepties over geweld. Voor sommige jongeren kan hun eerdere ervaring inhouden dat ze geweld gaan normaliseren. Zo maakte een deelnemster uit België de volgende opmerking:

"Als mijn vader tegen me schreeuwt, is dit geen geweld volgens mij."

Sommige jongeren beschouwden geweld als iets fysieks:

"Psychologisch...dat is geen geweld, want dat is niet fysiek." (België)

En ze hebben andere vormen van geweld, waaronder cyberpesten, buiten beschouwing gelaten:

"Ik denk niet dat het geweld is omdat het via het internet gebeurt. Want dat is internet en na het internet houdt het op." (België)

Na enige uitleg en discussie konden jongeren echter een bredere definitie van geweld zien en accepteren, waaronder ook emotioneel geweld en verwaarlozing. Eén jongere die al eerder ervaring had met mensenhandel zei:

"[Mensenhandel] is een vorm van geweld... omdat het tot ander geweld leidt." (Roemenië)

Sommige jongeren identificeerden ook geweld tegen zichzelf, d.w.z. door zelfbeschadiging zoals snijden, als een vorm van geweld. Zo koppelde een deelnemster zelfbeschadiging aan een laag zelfbeeld en als een onderdeel van een pesterijen:

"Zelfbeschadiging kan gewelddadig zijn, snijden... Je kunt ook een laag gevoel van eigenwaarde hebben omdat mensen gewelddadig tegen je zijn, je pesten en die dingen." (Verenigd Koninkrijk)

4.2. Ondersteuning door professionals en diensten

Kinderen en jongeren in de jeugdhulp hebben vaak verschillende tussenkomsten gekend en contact gehad met verscheidene diensten. Hun ervaringen met deze diensten worden beïnvloed door de mate waarin zij zich veilig voelen en ze voelen dat er naar hen wordt geluisterd. Relaties met betrouwbare volwassenen die warm en empathisch zijn, zijn erg belangrijk. Sommige jongeren zeiden dat het belangrijk was dat er 'zachtjes' gesproken werd:

*"Zachtjes spreken, om pijn of misbruik te begrijpen, geduld te hebben en willen helpen."
(Roemenië)*

Kinderen en jongeren in de jeugdhulp vinden het niet prettig om 'hun verhaal' steeds weer aan verschillende volwassenen te moeten vertellen, voor sommigen is de informatie te moeilijk. En sommigen vrezen de gevolgen van de bekendmaking:

"Mensen zeggen altijd: praat erover. Ik werd door mijn jeugdrechter gedwongen om mijn levensverhaal te vertellen, maar ik wilde dat niet. Ik heb die fout één keer in mijn leven gemaakt en toen heb ik acht jaar in het weeshuis (sic) doorgebracht. En daarom wil ik het gewoon niet meer doen." (België)

Jongeren willen continuïteit in de zorg en de volwassenen die diensten verlenen moeten 'echt' zijn:

"Kijk naar deze hulpverlener waar ik woon, hij heeft het zelf meegemaakt, hij weet hoe het is. Ik doe niet raar, maar bij sommige maatschappelijk werkers is het alsof ze net iets in een boek hebben gelezen." (Verenigd Koninkrijk)

"Het gaat vooral om je karakter. Het gaat over: hebben we hetzelfde karakter, horen we bij elkaar, hebben we dezelfde mentaliteit, zijn we gelijkgezind...?" (België)

"Dat ze naar ons luisteren. Dat ik het gevoel heb dat ze luisteren. En dat ze proberen te begrijpen." (België)

Jongeren spraken ook over de waarde die ze hechten aan vertrouwelijkheid, wat ook een andere manier was om te praten over het belang van vertrouwen:

"Je kunt niet aantonen dat je een betrouwbaar persoon bent... Dat voelt je. Je voelt het gewoon van beide kanten. Er is altijd één persoon met wie het goed klikt." (België)

Voor kinderen en jongeren is het belangrijk om van bij het begin af aan duidelijk te zijn over de parameters van vertrouwelijkheid.

4.3. Focus op de toekomst

Veel jongeren hadden het erover dat ze niet in het verleden wilden blijven hangen. Het verleden is iets dat gebeurd is en onuitwisbaar is. De jongeren spraken over het accepteren van het feit en ermee te leren omgaan en te leven:

"Je hebt juist zoveel trauma's doorstaan dat je denkt: Ik wil daar echt niet meer aan denken. Je moet denken: je leeft maar één keer, en als je dit moet meemaken in je leven, is het gewoon pijnlijk. Het is niet zo dat je sterft en weer tot leven komt en een nieuwe start kunt maken. Dat is niet mogelijk. Die trauma's en herinneringen zullen je de rest van je dagen blijven achtervolgen." (België)

Voornamelijk gericht zijn op het heden en de toekomst is mogelijk een copingmechanisme. Het wordt voor hen als helpend ervaren dat ze binnen de jeugdhulp worden benaderd als 'normale kinderen en jongeren'. Professionals moeten hen vragen hoe ze zich nu voelen, wat er nu aan de hand is en hun tools en ondersteuning bieden voor het heden en de toekomst:

"Ik ervaar dit elke dag, 's morgens als ik de voorziening verlaat, zeggen de begeleiders: "Veel plezier vandaag" en "Tot later". Dat hoor ik elke dag. Of het is "Tot vanavond" of "Ik werk morgen niet, dus tot donderdag." Ik hoor dat elke ochtend, het is prettig om te vertrekken. Ik vind het leuk om op deze manier weg te gaan, wetende dat iemand aan me heeft gedacht en niet alleen maar "bye" zegt of op zijn bureau blijft typen. En als ik terugkom zie ik begeleiders met een smile op hun gezicht die vragen: "Hoe was je dag vandaag?" En dan kun je erover babbelen." (België)

4.4. Belemmeringen en advies aan professionals

Jongeren in jeugdhulp komen vaak met verschillende professionals in aanraking. Zij willen dat professionals eerlijk zijn en ze beschouwen dit als een teken of ze iemand kunnen vertrouwen:

"Ze moeten je vertellen wat ze gaan doen, geen dingen achter je rug om doen." (Verenigd Koninkrijk)

Jongeren vonden het belangrijk dat professionals geen negatief commentaar gaven op hun uiterlijk, ook niet op wat ze dragen. Ze verbinden dit met respect en non-discriminatie. Jongeren willen de kans krijgen om betrokken te worden in beslissingen die hen aanbelangen, ze willen hun stem laten horen. Zoals een jongere uit België opmerkte, is het belangrijk:

"Dat ze naar ons luisteren. Dat ik het gevoel heb dat ze luisteren. En dat ze proberen te begrijpen." (België)

Vriendschappen waren ook een belangrijke vorm van steun voor kinderen en jongeren in jeugdhulp. Vrienden zijn vaak hun belangrijkste vertrouwenspersonen van kinderen. Er moet over worden gewaakt dat de vriendschapsnetwerken van kinderen en jongeren, waar mogelijk, niet in het gedrang komen als er beslissingen worden genomen over plaatsingen.

5. Kinderen en jongeren met een migratie- of vluchtelingenachtergrond

Dit onderdeel omvat een overzicht van de bevindingen van de werkgroepen met kinderen en jongeren in migratie, als vluchteling en niet-begeleide minderjarigen die in Oostenrijk, België en Duitsland werden gehouden.

In totaal spraken we met 18 jongeren tussen 9 en 17 jaar, waaronder 12 jongens en 6 meisjes. De jongeren kwamen uit verschillende landen, binnen en buiten Europa: Afghanistan, Griekenland, Irak, Indonesië, Marokko, Rusland, Spanje, Turkmenistan, Turkije en Syrië.

5.1. Het begrip 'geweld' begrijpen

Geweld is een abstract, vrij algemeen begrip voor de deelnemers. Ze hadden vaak specifieke voorbeelden nodig om het concept te begrijpen, met name in het geval van seksueel misbruik. Dit zou ook te wijten kunnen zijn aan een taalbarrière.

Bovendien is het begrip geweld niet in alle talen bekend. Na enige uitleg en discussie over het begrip geweld, konden sommigen onder hen evenwel verschillende vormen van geweld opsommen, waaronder structureel geweld. De deelnemers vermeldden eveneens vloeken en slaan als vormen van geweld. Vooral vloeken is een soort geweld dat kinderen en jongeren vaak op school ervaren.

"In de steden waar de Taliban heersen, gaan meisjes niet naar school. Voor mij is dat ook een vorm van geweld, als meisjes niet naar school mogen." (Oostenrijk)

"Wanneer een familie bijvoorbeeld geen huis heeft... geen speeltuin of iets dergelijks." (Duitsland).

"Vandaag zei iemand een vloekwoord omdat ze iets niet kon bij de klimpaal." (Duitsland)

Het beeld dat deze kinderen en jongeren hebben van geweld wordt vaak beïnvloed door hun ervaringen in hun land van herkomst. Veel deelnemers hebben zaken gezien en/of meegemaakt zoals oorlog, terrorisme, maffia (bv. orgaanhandel), racisme (bv. tegen vluchtelingen uit buurlanden, tegen leden van politieke of religieuze partijen), armoede (bv. geen eten hebben, wezen, vluchtelingen die hun toevlucht nemen tot geweld om te overleven), op school (bv. vloeken, leerlingen met messen, dit wordt toegelaten afhankelijk van de politieke of religieuze partij waartoe ze behoren), discriminatie op grond van geslacht (bv. de perceptie dat je, afhankelijk van wat je als meisje draagt, al dan niet geweld uitlokt), enz. In dit opzicht voelen ze zich veilig(er) in Europa en interpreteren ze bepaalde gedragingen in hun 'nieuwe thuisland' niet gemakkelijk als geweld. Zij wezen problemen in hun land van herkomst eerder aan als vormen van geweld.

"Terrorisme. Het is ook een groot probleem wereldwijd. We moeten dit terrorisme een halt toeroepen, maar hoe kunnen we dat doen? Dit terrorisme is voor politici of presidenten". (België)

"De maffia, vooral in Syrië, ontvoert belangrijke organen zoals het hart, euhm orgaanhandel. Arme mensen hebben geen geld. Er is ook racisme. Je kunt geen winkel hebben als je in deze of die partij zit." (België)

"In Marokko geen werk en euh...armoede, overal vies, afval, weeskinderen, geen moeder, geen vader, alleen. Ook stelen om te eten. Slechte school. Mensen hebben niet genoeg eten. Daarom stelen Marokkanen, om te eten, om te overleven. Andere mensen vluchten naar Marokko. Er is geweld omdat ze stelen. Slapen op de grond/buiten." (België)

"In Afghanistan worden kinderen door de Taliban gedwongen om te vechten en te werken, dat is geweld." (Oostenrijk)

Racisme werd expliciet en unaniem gezien als een vorm van geweld.

"Racisme. Het is een groot probleem in deze wereld, vooral voor ...euh... mensen uit Afrika of Latijns-Amerika. Zij hebben ...euh... veel geweld." (België)

"In de school ook racisme. Als iemand ... euh, hoe kan ik dit zeggen? ... je op elk moment slaat en van deze of die partij is, het is oké, je mag niets zeggen." (België)

Deportatie werd omschreven als politiek geweld in hun gastlanden:

"Politiek bijvoorbeeld. Er zijn op dit moment veel deportaties. Dit is geweld." (Oostenrijk)

"Geweld kan plaatsvinden tijdens deportatie, maar ook het feit gedeporteerd te worden is geweld." (Oostenrijk)

Lijfstraffen werden door sommige niet-begeleide minderjarige vluchtelingen beschouwd als een normaal onderdeel van de opvoeding van hun ouders. Voor sommige kinderen hadden ouders het recht om hun kinderen discipline bij te brengen in geval van wangedrag.

"Ouders die slaan is normaal in Afghanistan" (Oostenrijk).

"Nee, als het de vader of de moeder is, is het iets anders. Het is geen geweld. Het is oké." (Oostenrijk)

5.2. Ondersteuning door professionals en diensten

Voor vluchtelingenkinderen en niet-begeleide minderjarige vluchtelingen zijn vaak getraumatiseerd, hebben last van verdriet en zijn nauwelijks in staat om iemand vertrouwen.

Ouders, en soms ook vrienden en de politie, waren erg belangrijk voor deze kinderen en jongeren. Zij werden beschouwd als de belangrijkste personen bij wie ze als eerste hulp en ondersteuning zouden gaan zoeken. Vaak waren ouders en vrienden de enigen op wie zij kunnen en durven vertrouwen. Voor niet-begeleide minderjarigen werden vrienden en soms professionals, zoals leerkrachten en sociale pedagogen in voorzieningen de belangrijkste personen. Bij huiselijk geweld zijn broers en zussen en andere familieleden bijzonder belangrijk voor kinderen en jongeren. Dit is gestoeld op het idee dat familieproblemen binnen het gezin moeten worden opgelost.

"Hij heeft de politie niet echt nodig, omdat het familie problemen zijn. [...] Dat is iets anders" (Duitsland).

"Praten en je hoop geven over de dingen waar je in gelooft. Zij kunnen je in alles ondersteunen. Ze accepteren je." (België)

"Maar je kunt met je vrienden en familie praten. Je familie kent je beter. En je vrienden kennen je." (België)

"Familie en vrienden, ze zijn een medicijn." (België)

Bij fysiek geweld gaven de jongeren, vooral de jongens, er de voorkeur aan om het probleem zelf op te lossen, samen met vrienden. Op deze manier leken ze eengerelateerd geweld te willen vermijden.

"Ik geef er de voorkeur aan om dat niet te doen. Vrienden meer omdat er een hechtere band is. (...) dat er een risico bestaat dat gezinnen met elkaar gaan ruziemaken, wraak nemen. (...) Ja, ik red hem en dan komt de familie. (...) Ja, eigenlijk beschermen we elkaar." (België)

Als kinderen en jongeren in opvangcentra woonden, bv. in afwachting van de asielbeslissing (soms lange tijd), beweerden zij dat zij zich vaak verveelden en beperkte toegang hadden tot vrijetijdsactiviteiten. Vanuit hun standpunt kan dit gebrek aan activiteit het risico op geweld tussen kinderen verhogen.

"Ik zou graag meer activiteiten en excursies willen. Dan zou er misschien minder gevochten worden." (Oostenrijk)

De politie werd gezien als een belangrijke bron van hulp en ondersteuning bij alle vormen van geweld. Naast het toezicht op de naleving van de wet werd de politie beschouwd als een wegwijzer door het systeem. Dit zou kunnen verklaren waarom kinderen en jongeren in migratie of als vluchteling het belang van de houding van de politie onderstreepten.

"Ik zal het uitleggen. Mensen van de politie moeten zich gedragen alsof ze je vrienden zijn en hoeven zich niet alleen aan de regels houden. Ze zien eruit als een slechterik. Of ze zeggen gewoon dat ze een dossier gaan openen, naar een psycholoog moeten gaan, ... Je mag niets zeggen. Het is belangrijk dat de politieagent luistert en zijn mening geeft zonder de wet, wat hij denkt dat je moet doen." (België)

"De politie en de zorgverlener hielpen me zodat ik naar school kon gaan, en ze kochten kleren voor me. We gingen samen. De hulpverleners hielpen me met mijn interview voor de asielaanvraag." (Oostenrijk)

"Toen ik in Oostenrijk aankwam, hielp de politie me. Ze namen me mee naar een instelling waar ik kon wonen en iets te eten kreeg. Ze brachten me daarheen in een auto en ze praatten niet. Dat hielp me, dat ze me de ruimte gaven, stil waren en me niet tot een gesprek dwongen. Op school hielp mijn leraar me om betere cijfers te halen. Elke middag herhaalden we alles wat we in de klas hadden geleerd." (Oostenrijk)

Kinderen en jongeren vermeldten ook professionals in de gezondheidszorg, omdat zij lichamelijk geweld herkennen en wonden kunnen verzorgen.

Leerkrachten spelen een fundamentele rol bij het meemaken van geweld op school. Jonge migranten en vluchtelingen noemden de optie van de leerkracht om te straffen met opsluiting, ouders te informeren of iemand uit school te zetten.

Een bepaalde groep jongeren nam een duale houding aan ten opzichte van de politiek. Zij beschouwden politici als de fundamentele oorzaak van geweld. Anderzijds werd politiek beschouwd als de belangrijkste oplossing om een einde te maken aan geweld.

"Je kunt het proberen met politiek, maar ik denk niet dat je een antwoord krijgt."

"Politiek is het probleem, maar het kan ook de oplossing zijn."

"Je kunt mensen beschermen door wetten op te stellen." (België)

5.3. Communicatie en houding

Taal is een belangrijke barrière. De mogelijkheid die dienstverleners of instellingen aanboden voor vertaling of de hulp van een tolk werd gezien als een belangrijk hulpmiddel om over geweld te kunnen praten.

"Vertaling. Een tolk zoeken. Een vriend zoeken die kan vertalen." (België)

"Dan is het moeilijk uit te leggen en zo verder [...] Hij heeft een tolk nodig." (Duitsland)

Taallessen (op school en aanbiedingen buiten de school) werden ook essentieel geacht om hen in staat te stellen hun stem en hun rechten te doen gelden.

De deelnemers ontdekten verschillende manieren waarop kinderen en jongeren kunnen leren om informatie of hulp te krijgen als ze te maken krijgen met geweld. Maar tegelijkertijd benadrukten ze de grenzen van (schriftelijke) informatie. Vaak was het slechts éénrichtingscommunicatie. Er was ook wat argwaan.

"Omdat veel kinderen niet weten wat geweld is. Euhm... dus misschien iemand om te vertellen wat, of toch niet, omdat zij de kinderen hun eigen visie op geweld geven. Kinderen moeten zich dus ontwikkelen en nadenken over wat beter is". (België)

Bij de communicatie over de ervaringen met geweld waren gendervraagstukken aan de orde. Vooral jongens gaven aan dat het voor hen niet gemakkelijk is en dat ze het eerder voor zichzelf zouden houden dan dat ze erover zouden praten.

"We praten hier niet over." (België)

5.4. Vertrouwensrelaties

Voor kinderen en jongeren is het belangrijk dat ze de mensen met wie ze gesproken hebben, konden vertrouwen.

"Kinderen moeten denken, ik kan het mijn leraar vertellen." (Duitsland)

Professionals werden echter niet altijd meteen met vertrouwen benaderd. De deelnemers namen soms een afwachtende of zelfs achterdochtige houding aan. Er was echter de overtuiging dat vertrouwen kan ontstaan en zal groeien. Tijd, ruimte, geduld en contact op verschillende manieren (bv. wandelen) speelden hierbij een belangrijke rol. Het idee van vrienden te worden en te zijn speelde een belangrijke rol bij het winnen van vertrouwen.

"A: Ten eerste, vrienden worden en vrienden blijven.

B: Ze zal meer vertrouwen krijgen.

A: Bouw een nauwere band op met haar.

B: Ja.

A: Dan kan ze zich prettig voelen. En kan ze zich openstellen en je vertrouwen". (België)

Vooraf voor minderjarige niet-begeleide vluchtelingen zijn vertrouwensrelaties van het grootste belang, omdat zij gescheiden zijn van hun familie en vrienden. In die zin is het belangrijk om positieve gevoelens en ervaringen van succes te creëren. Sommige deelnemers gaven positieve voorbeelden.

"Dat zij mij motiveerde. Ze zei dat ze in me gelooft en dat ze gelooft dat ik het beter kan. Dat maakte me sterk. Ze zei, je kunt het." (Oostenrijk)

Als kinderen en jongeren getraumatiseerd zijn, bv. door hun vlucht, zullen professionals veel tijd, kennis, gevoeligheid en geduld nodig hebben om op vertrouwen gebaseerde relaties op te bouwen. Een opleiding in trauma-pedagogische gesprekken zou nuttig zijn.

Het bleek dat het voor alle kinderen en jongeren van cruciaal belang is om hun eigenwaarde, zelfbeeld, zelfbeheersing en zelfempowerment te versterken. Dit kan een belangrijke bijdrage leveren aan het voorkomen van geweld.

5.5. Actie ondernemen

Kinderen en jongeren zijn op zoek naar tussenkomst. Het maakt niet uit wie ze om hulp vragen, ze willen dat actie wordt ondernomen (bv. door te vragen waarom mensen anderen pijn doen, mensen informeren die kunnen ingrijpen of straffen).

De deelnemers beseften dat het oplossen van problemen tijd kost. Zowel kinderen als volwassenen zouden dit moeten respecteren en geduld moeten hebben. Toch betekent het geven van tijd niet dat je niets moet doen. Er moet nog steeds een zekere vorm van betrokkenheid en steun zijn. Een direct resultaat is niet nodig.

"Geef haar tijd, ze gaat groot worden en ze gaat begrijpen wat goed en wat slecht voor haar is." (België)

Tegelijkertijd benadrukten sommige kinderen en jongeren dat in sommige gevallen van geweld, volwassenen snel een oplossing moeten vinden, duidelijke beslissingen moeten nemen en uiteindelijk de verantwoordelijkheid moeten overnemen en een einde moeten maken aan de geweldssituatie.

5.6. Rechten van het kind

Om kinderen en jongeren in staat te stellen in contact te komen met professionals of diensten om over hun situatie te vertellen of om hulp te zoeken in geval van geweld, was informatie over hun rechten van het allergrootste belang. Ook de ouders moeten worden betrokken, omdat zij vaak de meest aangewezen persoon zijn om in vertrouwen te nemen, de situatie aan bekend te maken en/of om hulp te vragen.

"Ze moet dus op de hoogte zijn van haar rechten. Daarbij komt dan dat ze weet wat er gaande is in haar omgeving. Als ze de informatie krijgt, kent ze haar rechten, ze weet wat er om haar

heen gebeurt. Misschien met haar moeder praten omdat zij haar naaste persoon is die haar het beste begrijpt, omdat ze de cultuur kent en weet wat er gebeurt." (België)

5.7. Advies aan professionals

In hun advies aan professionals, onderstreepten kinderen en jongeren in migratie of als vluchteling vooral het belang van:

- **luisteren**

"Ik denk alleen luisteren. Vertellen wat je kunt doen. Advies en oplossingen geven." (België)

"Ze moeten geduldig zijn en met het kind praten. Luisteren." (Oostenrijk)

"Participatie kan ingewikkeld zijn. Anderen accepteren dit niet altijd. Bijvoorbeeld omdat het niet bij hun mening aansluit." (België)

"Ze moeten zich afvragen: waarom heb je de kinderen geslagen?" (Duitsland)

- **respect**

"Respect hebben en luisteren." (België)

"De andere culturen respecteren." (Oostenrijk)

"Ze was aardig en respectvol. We hadden allebei respect voor elkaar. Respect is erg belangrijk." (Oostenrijk)

"Op een kalme manier praten en niet slecht praten achter iemands rug om." (Oostenrijk)

- **bewustwording**

"Open je ogen en kijk om je heen. En wees je bewust van wat er om je heen gebeurt. Mensen kijken niet om zich heen, omdat ze alleen maar discrimineren." (België)

en

- **eerlijkheid / non-discriminatie**

"Het is belangrijk dat de regels voor iedereen (in een instelling) moeten gelden." (Oostenrijk)

"Behandel iedereen gelijk en bekijk iedereen door dezelfde bril (gezegde in land waar jongere vandaan komt)." (Oostenrijk)

"Ik denk dat als ze naar een school gaat waar er mensen uit andere landen zijn. Ze kan meer zelfvertrouwen krijgen omdat ze ziet dat ze niet alleen is. Dus ze ziet andere mensen, culturen, talen, talen, verschijningsvormen... Het is als een Onthaalklas voor Anderstalige Nieuwkomers omdat we hier veel culturen hebben. We hebben heel wat verschillende talen, verschijningsvormen." (België)

6. Kinderen en jongeren uit de Roma of Traveller gemeenschap

Dit rapport bevat de samenvatting van twee werkgroepen die in Ierland en Roemenië zijn gehouden. De deelnemers waren kinderen en jongeren uit etnische minderheden: in Ierland uit de Travellers gemeenschap en in Roemenië van de Roma gemeenschap. De deelnemers in Ierland waren toegeleid via de Traveller Advocacy Group in Galway, Ierland. Alle acht waren meisjes van 9 tot 13 jaar oud. De werkgroep met de Roma-jongeren kinderen bestond uit één meisje en zeven jongens tussen 12 en 16 jaar oud.

6.1. Het begrip 'geweld' begrijpen

Het was voor de begeleiders duidelijk dat de kinderen en jongeren een goed begrip hadden van de vormen van geweld die zij als kind of jongere konden ervaren. Toen ze gevraagd werden om woorden op te schrijven die ze zouden associëren met geweld, gaven ze voorbeelden van zowel fysiek, seksueel en emotioneel geweld:

"Personen die dreigen jouw foto's te verkopen, fysiek misbruik, vechten, gemeen zijn, tikken krijgt, seksueel misbruik en emotionele misbruik." (Ierland)

6.2. Problematieken

Jonge mensen begrepen hun recht op een identiteit.

Begeleider: "Dat klopt. Wat betekent het recht op nationaliteit?"

Jongere: "Ik bedoel, je kan Roemeens zijn, van Roemeense nationaliteit."

Begeleider: "Ik begrijp het, het is geen slecht voorbeeld. Het is een goed voorbeeld. Andere rechten."

Jongere: "Het recht om een Roma te zijn." (Roemenië)

Deze groep van kinderen en jongeren ervoeren discriminatie als het belangrijkste probleem, voornamelijk gerelateerd aan hun etnische identiteit en dat deel uitmaakte van hun dagelijks leven. De meer oudere jongeren binnen de werkgroep met Travellers hadden het bijvoorbeeld over discriminatie op school en hun gevoel dat ze anders werden dan andere (vaste) leerlingen in de school:

Jongere 8: "Net als wanneer ze op jou aan het brullen is, je zou kunnen zeggen zoals, waarom verplaats [jij] mij en niet iemand anders, zoals zeggen [je] verplaatst niet de 'vaste' personen (settled people)".

Begeleider: "Wat denk je dat ze zou doen?"

Jongere 7: "Ze zou je negeren." (Ierland)

Op de vraag hoe leerkrachten kinderen en jongeren konden behandelen met gelijkheid en respect, antwoorden de deelnemers uit de Travellers-werkgroep:

Jongere 1: "Dus, laten we zeggen stel dat ze iets hebben en ze zouden het niet aan je geven, maar ze zouden het aan iemand geven die verder van jou verwijderd is, ook al ben je dicht bij hen."

Jongere 3: "Door je gelijk te behandelen, zoals je niet buiten aan de deur zetten of je naar de studiezaal stuurt als je geen boeken hebt."

Jongere 4: "En niet op jou brullen."

Jongere 5: "Door op een gelijke manier naar iedereen in de klas te luisteren en iedereen een kans te geven".

Jongere 3: "Als je in de klas bent en iemand behandelt jou slecht, wil je dat je leraar naar je luistert." (Ierland)

De kinderen en jongeren uit de Travellers gemeenschap haalden ook het probleem van ingekorte lessen aan³, dit werd vooral ervaren door de oudere meisjes die in het secundair onderwijs les volgen. Ze haalden aan dat deze problematiek enkel van toepassing was op schoolgaande kinderen en jongeren uit de Travellers gemeenschap:

Jongere 7: "Ze moeten je gelijk behandelen, zelfs als je van een andere cultuur bent."

F: "En hoe gaat de leerkracht om met mensen van verschillende culturen?"

Jongere 7: "Zoals, ze zetten je achteraan in de klas enzo."

Jongere 6 "Zoals, biedt niet enkel aan kinderen en jongeren uit de Travellers gemeenschap ingekort lessen aan."

Begeleider: "Wat bedoel je hiermee?"

Jongere 6: "Dit gaat over de helft van je lessen uitknippen en je zit maar in twee lessen per dag".

Begeleider: "Waarom zouden ze dat doen?"

Jongere 6: "Het is discriminatie, ze willen gewoon jou niet in hun klas."

Jongere 8: "Ja, en als je in hun klas zit, verplaatsen ze je van vooran naar achteraan in de klas, zonder reden."

Begeleider: "Zonder reden?"

Jongere 7: "Nu, het is omdat ze je niet graag hebben, omdat je een Traveller bent."

Ook de Roma kinderen en jongeren ondervonden discriminatie in hun schoolsysteem:

Jongere P5: "De leerkrachten stellen zich voor als vertegenwoordigers van de macht, en sommige leerkrachten discrimineren zelfs."

Begeleider: "Welke vormen van discriminatie doen ze dan?"

Jongere 5: "Op basis van kleur of etniciteit."

Begeleider: "Beïnvloedt deze negatieve ervaring met leerkrachten jou als je denkt om hulp in te roepen van leerkrachten in geval van geweld?"

Jongere 5: "Precies."

Jongere 1: "Dit geldt ook voor mij." (Roemenië).

Naast het gevoel van discriminatie in hun scholen, bespraken beide groepen ook hun wantrouwen in de politie. Wanneer gevraagd werd aan de deelnemers wat professionals zouden moeten doen om een goede steun te zijn wanneer kinderen en jongeren geweld ervaren, wees één van de deelnemers op het beeld over de politie en merkte op dat:

Jongere 5: "Ik zou het iedereen vertellen, behalve aan hen." (Ierland).

Terwijl de Roma kinderen zeiden:

Jongere1: "Als je een Gypsy bent, is het moeilijker. Als je naar een winkel gaat, denken ze dat je aan het stelen bent. Je wordt gediscrimineerd, als je een Gypsy bent." (Roemenië)

Op de vraag wat hen zou stoppen met praten met de politie, zei dezelfde deelnemer:

³ Ingekorte Lessenroosters verwijderen leerlingen uit een of meer klassen gedurende de schooldag. Er is momenteel geen wetgeving noch beleid dat het gebruik van ingekorte lessenroosters regelt. Er zijn plannen om scholen te verplichten om het gebruik van ingekorte lessenroosters te rapporteren aan Tusla, de Nationale Kind en Familie Agentschap in Ierland.

Jongere 1: "De politieman kan discriminerend zijn. Hij zou de voorkeur geven aan Roemenen (om te helpen)." (Roemenië).

6.3. Ondersteuning door dienstverleners en Instituties

Kinderen en jongeren uit de Traveller-groep merkte op dat jeugdwerker een goede vorm van steun zijn. Op de vraag wat een goede reactie van een jeugdwerker zou zijn als ze voor ondersteuning naar hem/haar gingen, reageerden ze:

Jongere 3: "Zij/hij zou een goede luisteraar moeten zijn."

Jongere 1: "De jeugdwerker kan het aan de maatschappelijk werker vertellen want moest jij het vertellen tegen de maatschappelijk werker, hij/zij zou je niet geloven."

Vrienden en familie werden ook aangehaald als personen naar wie kinderen en jongeren het meest waarschijnlijk zouden gaan voor eventuele hulp in geweldsituaties:

Begeleider: "Wie zou het meest geneigd zijn om jou te geloven" (wijzend op afbeeldingen van professionals

Jongere 3: "De jeugdwerker want zij kennen jou.

Jongere 1: "Of je kan het je vrienden vertellen, zij zullen jou geloven want je kan zeggen "Ja, ik zag het ook gebeuren." (Ierland).

7. LGBTQI+ jongeren

Dit onderdeel omvat een overzicht van de bevindingen van de werkgroep met LGBTQI+-jongeren in Duitsland. De groep bestond uit 5 jongeren tussen de leeftijd van 16 en 18 jaar.

7.1. Inleiding

De situatie van LGBTQI+ (lesbische, homoseksuele, biseksuele, transseksuele*, interseksuele* en queer)-personen in het algemeen en van LGBTQI+-jongeren in het bijzonder in Duitsland is ambivalent: "Ondanks verbeteringen in de wettelijke gelijkstelling in de afgelopen jaren, zoals bijvoorbeeld de legalisering van huwelijken tussen mensen van hetzelfde geslacht in 2017, ervaren lesbiennes, homoseksuelen en biseksuelen discriminatie op school, op het werk en in andere levenssferen. (...) Ondanks de toenemende acceptatie is discriminatie op grond van seksuele identiteit (genderidentiteit en/of seksuele geaardheid) nog steeds een feit. (...) Op de speelplaatsen van de Duitse scholen is het woord "homo" nog steeds een van de uitdrukkingen die het meest gebruikt wordt in een pejoratieve context."⁴

Volgens de FRA-studie waren in 2012⁵ veel van de LGBT-volwassenen die aan het onderzoek deelnamen (82%) "het slachtoffer van geweld en intimidatie, vaak in openbare ruimten. Toch meldden ze zelden discriminatie of gevallen van geweld of intimidatie aan de politie of andere autoriteiten". Dit komt overeen met de gemelde haatdelicten in de politiestatistieken (vanaf 2018): slechts 351 gevallen (97 fysiek geweld) werden gemeld als misdrijven tegen seksuele minderheden op een totaal van 8.113 gevallen van politiek gemotiveerd geweld (1.078 fysiek geweld).⁶ In hun dagelijks leven komen veel respondenten in Europa niet uit over het feit dat ze LGBT zijn bij hun familie (18%), op school (32%), op het werk (47%) en een meerderheid (53%) vermijdt hand in hand te lopen met hun partner van hetzelfde geslacht uit angst voor represailles.⁷ "Bijna de helft van alle respondenten (47%) zegt zich in het jaar voorafgaand aan het onderzoek persoonlijk gediscrimineerd of lastiggevallen te voelen op grond van seksuele geaardheid".⁸

Een studie, uitgevoerd in 2015 door het antidiscriminatiebureau van de Duitse regering toont aan dat van de LGBTQI+-deelnemers (minimumleeftijd 14 jaar), die de afgelopen 24 maanden discriminatie hadden ervaren, 53,3% vernedering en minderwaardigheid ondervond, 39,9% beledigd werd, 39,3% zijn rechten werd ontzegd en 10,7% te maken kreeg met fysiek geweld.⁹ LGBTQI+-jongeren moeten

4

https://www.antidiskriminierungsstelle.de/EN/AdviceForIndividuals/GroundsForDiscrimination/Sexual_orientation/sexual_orientation_node.html; Klocke, Ulrich (2012): Akzeptanz sexueller Vielfalt an Berliner Schulen. Eine Befragung zu Verhalten, Einstellungen und Wissen zu LSBT und deren Einflussvariablen, Berlin.

⁵ Momenteel voert de FRA een vervolgonderzoek uit. De resultaten worden in 2020 bekendgemaakt: <https://fra.europa.eu/en/project/2018/eu-lgbti-survey-ii>

⁶ Volkmer, Katja (2019): Übersicht „Hasskriminalität“. Online: <https://www.bmi.bund.de/SharedDocs/downloads/DE/veroeffentlichungen/2018/pmk-2017-hasskriminalitaet-2001-2017.pdf?blob=publicationFile&v=2>

⁷ FRA – European Union Agency for Fundamental Rights (2014): EU LGBT survey. European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey ; main results. Publ. Off. of the Europ. Union: Luxemburg., S. 13

⁸ European Union Agency for Fundamental Rights (2014): EU LGBT survey - European Union lesbian, gay, bisexual and transgender survey. Main Results: Luxembourg: Publications Office of the European Union, S. 16

⁹ Kalkum, Dorina/Otto, Magdalena (2017): Diskriminierungserfahrungen in Deutschland anhand der sexuellen Identität. Ergebnisse einer quantitativen Betroffenenbefragung und qualitativer Interviews: Berlin, S. 19

nog steeds worden beschouwd als een kwetsbare groep, vooral wanneer men rekening houdt met hun existentiële afhankelijkheid van hun omgeving (bv. familie en school).

Voor het onderzoeksproject 'Participatie voor bescherming' organiseerde het Duitse onderzoeksteam twee focusgroepen met in totaal vijf deelnemers (Groep 1: 17 jaar; twee mannelijke homo-deelnemers en Groep 2: 16-18 jaar; twee mannelijke transgender- en een vrouwelijke transgender-deelnemer). De kinderen en jongeren namen deel aan twee groepen in twee LGBTQI+-centra, die wekelijks bijeenkwamen en onder leiding stonden van jeugdbegeleiders en maatschappelijk werkers.

7.2. Het begrip 'geweld' begrijpen

De LGBTQI+-jongeren die deelnamen aan de werkgroep verwezen naar ervaringen met verschillende vormen van geweld (fysiek, psychisch/emotioneel, pesten/cyberpesten, huiselijk geweld, structurele discriminatie en geweld). Deelnemers van deze groep waren tussen 16 en 18 jaar oud, hadden een hoge opleidingsachtergrond en gaven blijk van een gedetailleerd en uitgebreid communicatievermogen. Psychologisch geweld - haatdragende taal, beledigingen en andere misdrijven werden het vaakst genoemd. De belangrijkste contexten waar dit geweld voorkwam, was binnen de familie en onder leeftijdsgenoten, vooral op school.

Psychologisch geweld - familiaal geweld: LGBTQI+-jongeren hebben na het 'naar buiten komen' veel psychologisch geweld binnen hun familie ervaren (emotioneel geweld, huiselijk geweld - ouders horen ruziën):

"Mijn vader kreeg een hartaanval en ... dat was ook in de tijd dat ik "naar buiten kwam". Toen gaf hij mij ook de schuld van zijn hartaanval... (...) Ja, ik hou het liever op het psychologisch geweld, want dat is een last voor mijzelf."

"En toen was er altijd veel stress bij mijn ouders en hadden ze altijd ruzie... Ik hoorde altijd wanneer ze schreeuwden en (...) ja (...) de afgelopen jaren was er geen mooi leven."

Psychologisch geweld - Ontkenning van seksuele geaardheid of genderidentiteit: De deelnemers meldden dat de reactie van de ouders op het 'naar buiten komen' van hun kinderen neerkwam op ontkenning of het beschrijven van niet-heteroseksuele geaardheden als een fase die moet worden overwonnen:

"Wanneer een 14-jarig meisje uit de kast komt als bi en de ouders dan zeggen, ja, je wacht tot je 18 jaar oud bent (...) en ik kende het meisje een beetje beter en ze kreeg echt een lichte deuk in haar ego. Het was een echte deuk in haar zelfbewustzijn."

Psychologisch geweld - dagelijks doorlopend pesten: De deelnemers somden een enorme hoeveelheid pesterijen en/of cyberpesten op die de LGBTQI+-jongeren dagelijks ervaren. Veel deelnemers meldden dat ze te maken hebben gehad met zwaar geweld onder leeftijdsgenoten:

"Dus, als er een domme opmerking of iets dergelijks kwam of zo van "jij flikker" of... "ga terug naar huis" of "hoepel op" enzovoort... "val dood", "pleeg zelfmoord" en ga zo maar door. Allemaal gehoord, elke dag."

"Dus in het algemeen in een school waar je elke dag die scheldwoorden hoort."

In de discussies speelden **gendervraagstukken** voortdurend een rol. De deelnemers, die niet voldeden aan genderstereotypen, beschreven ervaringen van geweld door leeftijdsgenoten en familie.

Psychologisch geweld - pesten en cyberpesten: De deelnemers beweerden dat door de digitalisering en sociale media het aantal en de vormen van pesten zijn toegenomen:

"Cyberpesten is de 21e eeuw, ik zeg altijd dat het vanwege de digitalisering van de huidige tijd met mobiele telefoons, WhatsApp, Facebook, meestal erger is geworden met pesten, want als je naar dit voorbeeld kijkt, als je een mobiele telefoon van een leerling neemt, daar zitten zo veel dingen in die je kunt gebruiken om te pesten, en als ik nu jouw telefoon neem, dan staan daar misschien ook dingen in (...) foto's en andere dingen, waarmee ik je zou kunnen pesten en waarmee ik je bijvoorbeeld zou kunnen chanteren, bijvoorbeeld als ik dat nu zeg, geef me 100 euro, dan post ik deze foto niet en ga zo maar door."

Contexten van psychologisch geweld - familie en school: LGBTQI+-jongeren gaven aan dat ze zowel op school als in hun gezin ernstige vormen van homonegatieve discriminatie en geweld hebben ervaren. Ze beweerden ook dat ze door anderen werden gevraagd/uitgedaagd om zichzelf schade toe te brengen (bv. snijd jezelf, pleeg zelfmoord), als een daad van geweld:

"Euhm, ik schreef eerst verbaal geweld, want op scholen wanneer je daar wordt uitgesloten, word je vaak gepest, beledigd en vaak ook in elkaar geslagen, vandaar dat ik drie woorden heb geschreven, deze drie woorden en geweld binnen het gezin of als het voor jou niet makkelijk is thuis en als je zagezegd wordt uitgesloten door een van je ouders of misschien door beiden, en geslagen of afgebroken."

"Kan je een voorbeeld geven van uitsluiting of slaan?"

"Bijvoorbeeld slaan, zoals ga zelfmoord plegen, niemand heeft je nodig, waardeloos zijn, euhm, dat je een moeilijk leven hebt, ook buiten had ik het niet gemakkelijk toen mijn vader nog bij ons woonde en op mijn middelbare school had ik ook geen gemakkelijk leven, vooral nadat ik uit de kast kwam. Ik werd op school heel vaak gepest en kwam dan thuis waar mijn vader ook niet de aardigste man op aarde was."

Geïnternaliseerde homonegativiteit - zelfbeschadiging, zelfontkenning: Jonge LGBTQI+-kinderen meldden vormen van *geïnternaliseerde homonegativiteit* als een vorm van geweld tegen zichzelf en ook als gevolg van psychologisch geweld door familie, leeftijdsgenoten, leerkrachten en zorgverleners (bv. therapeuten):

"(...) ik ben in zekere mate niet naar buiten gekomen bij sommige mensen waar ik een hechte relatie mee heb. Maar het is omdat ik deze angst heb. (...) Het gaat niet om homofobie als dusdanig, maar de angst voor homofobie. (...) Wat volgens mij nog absurder is. In principe (...) ... ik weet niet hoe het voor anderen is, maar ik ben er nooit echt voor gediscrimineerd of geminacht. Ik heb dit in principe alleen mezelf aangedaan. En dat is wat ik zo fascinerend vind, dat ik in principe, zoals ik al zei, de meest homofobe persoon was. Dat ik eigenlijk degene ben geweest die mezelf onderdrukte. En toen ik naar buiten kwam voor mezelf, was het eigenlijk alsof ik mezelf overwon."

Fysiek en psychologisch geweld met elkaar verweven - gedwongen naar buiten komen en fysiek geweld: De meeste deelnemers meldden onderlinge verbanden van verschillende vormen van geweld als combinaties van psychologisch en fysiek geweld binnen processen van pesten door leeftijdsgenoten, vaak na het naar buiten komen of door anderen tegen hun eigen wil uit de kast te zijn gehaald:

"Ik vertelde hem, ja ik ben homo, maar het was gewoon de verkeerde persoon die ik heb vertrouwd, en hij verspreidde het nieuws en zo kwamen ze het op school te weten ... Ik heb dat en ... omdat ik in een landelijk gebied woon ... je weet dat het landelijk gebied nog steeds in de 20e eeuw leeft, het nog niet begrepen heeft en ... dat was in de winter ... er lag sneeuw en het

was net gesmolten en weer bevroren ... ijs ... en hij dacht bij zichzelf: laat me maar een blok ijs tegen zijn gezicht gooien. En (...) Ik heb de verkeerde persoon ontmoet, ik dacht dat het gewoon een goede vriend zou zijn, maar ... daarna ... het was niet zo. Dus... deze persoon heeft me gedwongen uit de kast te komen."

"En dat leidde tot beledigingen en gevloek?"

"Precies! "

"Hoe zeg je dat? ... worden beledigd met scheldwoorden?"

"Ja."

"En zelfs fysiek geweld, ook fysiek geweld?!"

"Inderdaad."

Structurele discriminatie als geweld: De deelnemers noemden ook structureel geweld, bijvoorbeeld van de overheid, politiegeweld, eisen van rechtse politieke partijen (zoals de AFD in Duitsland) om § 175 StGB, die homoseksualiteit illegaal maakt, weer in te voeren, als een vorm van geweld tegen seksuele minderheden.

"Linksonder (...) daar is het (...) in andere landen (...) zij weten dat niet, omdat homoseksualiteit in veel landen nog steeds (...) In 7-9 landen wordt het nog steeds bestraft met de doodstraf (...)."

7.3. Wat zouden kinderen en jongeren doen als ze te maken kregen met geweld of schade?

7.3.1. Leerkrachten en maatschappelijk werkers spelen een belangrijke rol als er sprake is van pesten

Tijdens de discussies benadrukten de LGBTQI+-jongeren dat ze zich tot leerkrachten en maatschappelijk werkers zouden wenden voor ondersteuning en hulp als ze te maken kregen met geweld, in het bijzonder bij het ervaren van geweld door leeftijdsgenoten op school (bv. pesten).

"Wel, eerst dat ze naar me zou luisteren en dat ze mijn problemen begrijpt, en dat ik haar over mijn problemen zou willen vertellen en dat ze begrijpt hoe ik me nu voel."

Jongeren willen serieus worden genomen en hun mening laten gelden:

"Je voelt je niet serieus genomen als iemand niet luistert en het kan ook, en dat gevoel van niet serieus te worden genomen kan ook tot een last leiden. (...) dat op het eerste moment, de persoon die niet naar je luistert, de persoon die aan het praten is denkt dan waarom luister je niet naar me? Hij neemt me niet serieus als persoon. Deze persoon is waarschijnlijk niet geïnteresseerd in sociaal contact met mij."

De deelnemers gaven blijk van een diepgaand inzicht in de manier waarop geweld voorkomt en verwachten dat leerkrachten en andere professionals hier rekening mee houden door de dialoog tussen de dader en het slachtoffer van pesten te stimuleren.

"Dat ze echt proberen, de mensen, dat de jongeren zich echt op hun gemak voelen, want zelfs de dader is of wordt zelden een dader alleen maar voor het plezier een dader te zijn. Misschien slaat de jongen het kind of het meisje slaat het kind, omdat het thuis slaag krijgt van de vader of de moeder (...) en dat is in feite (...) deze keten van geweld is echt aanwezig in de samenleving"

en een samenleving is ofwel sociaal geïmagineerd en in staat om zoiets te voorkomen ofwel niet sociaal geïmagineerd en heeft dan te kampen met geweld.”

7.3.2. Rol en ondersteuning van familieleden

De deelnemers benadrukten de rol van familieleden (derde generatie of broers en zussen) die het slachtoffer van pesten buiten de school ondersteunen, troost bieden en jongeren serieus nemen. Tegelijkertijd gaven jongeren aan dat ze pesten zelden aan hun familie vertellen omdat het te gênant is. Zij benadrukten het belang van professionals binnen de context van geweld (bijvoorbeeld leerkrachten op school) als professionals die actie kunnen en zullen ondernemen:

“Ik zou moeder ook kiezen omdat, hoewel ik uiteindelijk moeder zou kiezen omdat (...) velen begrijpen niet waarom een slachtoffer van pesten het pas aan de ouders vertelt als het te laat is (...) nou ja, de reden voor mij is (...) omdat het beschamend is om vernederd te worden op school en in het bijzijn van anderen (...).) en je durft dit je familie niet aan te doen en omdat je vernederd wordt en je dit je familie aandoet en daarom vertel je het je ouders niet altijd meteen (...).”

De jongeren beseften ook dat pesten, vooral in de vorm van fysiek geweld, ook een probleem zijn voor de politie en kunnen worden bestraft:

“Wat de politie betreft, dat je daarheen kunt gaan omdat pesten in het begin meer over woorden en dergelijke gaat, maar ook later wanneer er geduwd wordt (...) of ook geslagen (...) en dat is iets wat duidelijk in strijd is met de wet.”

7.4. Hoe moeten professionals reageren?

7.4.1. Professionele communicatie en interactie

Jongeren gaven advies aan tal van professionals die met kinderen werken in vele disciplines, zoals politie, maatschappelijk werk, dokter, leerkracht en psychologen. In het algemeen verwachten jongeren van een hulpvaardige professional vooral dat hij de vaardigheid heeft om de problemen van de kinderen, hun pijn en misbruik te begrijpen.

“Wel, eerst dat ze naar me zou luisteren en dat ze mijn problemen begrijpt, en dat ik haar over mijn problemen zou willen vertellen en dat ze begrijpt hoe ik me nu voel.”

7.4.2. Houding van professionals ten opzichte van LGBTQI+

Jonge LGBTQI+'s hebben heel duidelijk gemaakt dat ze homo- of transnegatieve professionals niet tolereren. In plaats daarvan verwachten ze een positieve houding en een respectvolle benadering van professionals ten opzichte van LGBTQI+:

“Als een maatschappelijk werker, ook al is hij politiek nogal conservatief of heeft hij een eigen mening over dat trans-gedoe, dan moet hij die achter zich kunnen laten, het is zijn persoonlijke mening. Als maatschappelijk werker heeft hij een taak en die moet hij vervullen.”

7.4.3. Terminologie, taal en geweld

Omdat jonge LGBTQI+'s verklaarden dat 'misgendering' of het niet-respecteren of niet-erkennen van zelfbeschrijvingen van identiteit een vorm van geweld is, verwachtten zij van professionals dat zij heteronormatieve taal of homo- en trans-negatieve namen en beledigingen zouden vermijden, en dat zij zeer strikt zouden zijn over de manier waarop LGBTQI+-gebruikers moeten worden aangesproken en hoe respectvol met hen kan worden gesproken:

“Ja goed, ik heb het over gebruik van namen, je moet jezelf selectief uitdrukken, bijvoorbeeld als maatschappelijk werker kan je geen woorden als 'tranny' of 'flikker' gebruiken. Nu dat mag misschien klinken als, nee, niemand doet dat! Niemand doet dat! Maar ik ken genoeg maatschappelijk werkers die deze dingen toch zeggen, en zelfs als je ze erop wijst dat je deze dingen niet moet zeggen of ik wil niet dat je deze woorden zegt, dat je me zus of zo noemt, dan word je geconfronteerd met een gebrek aan begrip.

Hetzelfde met de voornaamwoorden vooral bij trans, nou ja, bij trans is het probleem eigenlijk dat maatschappelijk werkers niet willen accepteren, ze zouden dat moeten doen - een persoon die hulp zoekt, die persoon heeft misschien zelf een probleem vanwege de transseksualiteit en dan helpt het niet als de persoon weigert om compromissen te sluiten en in ieder geval om de juiste naam en de juiste voornaamwoorden te gebruiken, en de gewenste naam en de gewenste voornaamwoorden te gebruiken. En dat is een fundamenteel respect dat tot op bepaalde hoogte echt ontbreekt, en dat is nogal schokkend.”

7.4.4. Actie ondernemen

Bij het treffen van maatregelen verwachtten de deelnemers van professionals **dat zij jonge LGBTI-mensen betrekken bij beslissingen en tussenkomsten**. Jongeren benadrukten hun keuzevrijheid en bekwaamheid om de juiste beslissingen te nemen voor hun eigen leven als subjecten en dragers van rechten.

“En wat ik ook bedoel, er zijn pedagogische en di- ok niet noodzakelijkerwijs didactische methoden, maar pedagogische methoden, hoe je iets moet doen en dat je het kind de mogelijkheid geeft om te kiezen, dat je niet zegt, oké, ik ga dit pedagogische instrument uitproberen, maar eerder ik ga het kind een aantal instrumenten of opties aanbieden en het kind laten beslissen waar het zich het meest comfortabel bij voelt en ga geen beslissing over het kind nemen, wat het kind heel goed voor zichzelf kan doen.”

“En op deze manier wordt er geen beslissing over het kind genomen. Het kind kan heel goed zelf beslissingen over hemzelf nemen, het kind zelf.”

De deelnemers gaven aan dat zij van professionals **een betere dialoog tussen dader en slachtoffer verwachtten** om het geweld te stoppen en als dat niet voldoende is om het geweld te stoppen en radicale maatregelen te treffen:

“ (...) wil graag met de pestkop praten (...) om ze bij elkaar te krijgen en goed met elkaar om te gaan (...) waarom hij het doet en (...) waarom dit geweld overheerst (...), het kan ook gebeuren dat het daarna precies hetzelfde is, met de opmerkingen of (...) andere dingen, maar dan zou ik weer naar de leerkracht (...) of de hulpverlener gaan om nog drastischer maatregelen te treffen.”

Leeftijdsgenoten als bondgenoten - De deelnemers onderstreepten ook het belang van professionals (bv. leerkrachten) die met leeftijdsgenoten werken en hen sterker maken (bv. *peer-to-peer*-

tussenkomsten, *multiplier*-werk, opleiding van de trainer) als een effectieve ingreep en preventie tegen pesten:

“We hadden een zeer goede leraar als begeleider (...) en hij regelde in principe (...) dat de klassenvertegenwoordigers een soort opleiding kregen en er op die manier voor zorgde dat in de meeste klaslokalen, in sommige klaslokalen natuurlijk niet, als de klassenvertegenwoordiger niet wilde meedoen, maar de meeste - in de meeste klaslokalen - konden ze er echt voor zorgen dat zo iets niet meer gebeurde, het klassieke pesten.”

“Ervoor zorgen dat mensen binnen de groep, zoals in de klas, direct meeleven met het slachtoffer, duidelijk maken dat het niet oké is en dat als iemand macht probeert te krijgen ten koste van een ander, hij zou (...) een goede klassenvertegenwoordiger of zo die kan helpen en die niet alleen klassenvertegenwoordiger is omdat iedereen denkt dat hij cool is (...) omdat hij de meeste vrienden heeft, maar ook omdat hij de juiste sociale vaardigheden heeft om een groep in zekere zin te leiden en die er ook voor kan zorgen dat er onder zijn leiding niet langer pesterijen plaatsvinden.”

Jonge LGBTQI+'s bekritiseerden de kwaliteit van de informatie en het commerciële aanbod op het internet en gaven ook advies om LGBTQI+-kinderen op andere manieren te informeren over instellingen die hulp en ondersteuning bieden in geval van geweld: Informatie toevoegen op een "zichtbare plek op school", zoals "contact van maatschappelijk werker", "geweldige mentor", internetadres/website, WhatsApp-nummers, e-mailadressen om het zoeken naar hulp te ondersteunen. Verder benadrukten zij hoe belangrijk het is om persoonlijk met potentiële hulpverleners te praten.

7.5. Ondersteuning door dienstverleners en instellingen

7.5.1. Voorzieningen zijn belangrijk om nuttige steun te ontvangen

De deelnemers benadrukten het belang van LGBTQI+-voorzieningen voor het naar buiten komen en de ontwikkeling van de identiteit als veilige plaatsen en plaatsen waar positieve LGBTQI+-praktijken van maatschappelijk werkers worden ondersteund:

“En ik ken genoeg mensen die pas na hun komst hier hun identiteit hebben gevonden [verwijst naar een LGBTQI+-jeugdcentrum]. Dus ze merken dat er iets is en alleen hier, ook omdat ze begeleiding krijgen, want als het op een neutrale toon wordt verteld, dat dat allemaal bestaat, ook als deze etiketten nuttig zijn, etiketten helpen onzekere mensen altijd, dan heb je in feite geen etiketten meer nodig.”

7.5.2. Behandel jonge LGBTQ's speciaal indien nodig en zo normaal mogelijk

Het belang van het ongedaan maken van genderidentiteit en seksuele geaardheid wordt benadrukt. Jonge LGBTQI+'s hebben duidelijk gemaakt dat ze niet alleen tot hun genderidentiteit en/of seksuele geaardheid willen worden gereduceerd. Professionals moeten voor ogen houden dat personen geen identiteitspolitiek zijn of alleen vertegenwoordigers van groepen (hier LGBTQI+), maar individuen met meer eigenschappen naast hun genderidentiteit en hun seksuele geaardheid. Jongeren willen daarom dat hun seksuele identiteit wordt geaccepteerd en dat ze worden gezien als een holistisch persoon met andere kwaliteiten behalve hun genderidentiteit of seksuele geaardheid. Professionals moeten jonge LGBTQI+'s in de eerste plaats beschouwen als jongeren met interesses, angsten, problemen,

vaardigheden en krachten en ten tweede als personen met een genderidentiteit en/of seksuele geaardheid die verschilt van de maatschappelijke mainstream:

“Helaas is het bij veel LGBT’s nog steeds zo dat ze dit gevoel hebben. Ja, ik heb tot op zekere hoogte ook het gevoel dat het bestaan een politiek (...) probleem is. Zo is er, was er bijvoorbeeld een trans persoon. Ze was ooit echt overstuur en schreeuwde. Mijn bestaan zoals ik ben, is geen politieke verklaring. Ik ben hier noch daar en ben een symbool voor een ruimdenkende maatschappij (...) Ik ben hier gewoon, wees alsjeblieft stil en laat me met rust. Tot op zekere hoogte is het dat de mensen enthousiast worden, oh ja we hebben een trans persoon, we zijn zo divers, maar dat is precies de verkeerde vorm van tolerantie.”

LGBTQI+-instellingen creëren ook een veilige ruimte om zichzelf te kunnen en mogen zijn, met een gevoel van veiligheid en een plaats waar ze hun mening kunnen uiten (in overeenstemming met art. 12 Kinderrechtenverdrag):

“Ja, ik voel me hier op mijn gemak (...) een gevoel van veiligheid (...) zoals een gevoel dat ik hier kan handelen zoals ik dat wil zonder de angst voor ernstige gevolgen. Natuurlijk is het iets anders als ik de vrijheid van iemand anders in gevaar breng terwijl ik de mijne beleef, maar bijvoorbeeld dat ik me hier volledig kan ontplooien (...). Zo kon ik op school of waar dan ook nooit zo vrij zijn, me gedragen zoals ik denk dat het moet, als ik het zo bot mag zeggen, zoals ik hier kan doen;”

De deelnemers stelden voor dat professionals zouden moeten samenwerken met en begeleiding bieden aan ouders en familieleden om de acceptatie van en kennis over het LGBTQI+-leven van belangrijke personen voor de LGBTQI+-kinderen en -jongeren, enz. te vergroten.

“Er is een maatschappelijk werker of iemand die de ouders benadert en zegt, bijvoorbeeld SchLAu ¹⁰ of iets anders dat hier is, benadert de ouders en zegt ‘accepteer je dochter, het is volkomen normaal’. De ouders uitleggen wat LGBTQI+ betekent en waar het voor staat en dat het iets heel normaal is en dat het evenmin een fase is, omdat die dingen meestal niet alleen maar fasen zijn, eigenlijk is het nooit echt een fase. Er zijn gedragsfasen, maar die zijn niet seksueel.”

Dit is ook belangrijk omdat familieleden sterke bondgenoten kunnen zijn en bescherming kunnen bieden aan jongeren:

“Ja, met het naar buiten komen bij mijn ouders. Mijn moeder reageerde er goed op, mijn vader niet en gaf mij de volledige schuld voor zijn hartproblemen, en nu is het weer goed. Alsof jij, ik ook geprobeerd heb om met hem te praten. Hij blokkeerde het grootste deel van de tijd, maar omdat mijn moeder het accepteerde, praatte ze vaker met hem, waardoor ze ruzie kregen, maar toen maakten ze het weer goed en mijn vader begreep het toen omdat mijn moeder hem een ultimatum gaf. Of je accepteert je zoon zoals hij is, of we zijn allebei weg. Alsof ze hem toen echt voor een ultimatum heeft gesteld.”

¹⁰ SchLAu is een acroniem voor een LGBTIQ-initiatief dat opleidingen voor scholen, leerkrachten, ouders en leerlingen aanbiedt over het accepteren van niet-homoseksuele identiteiten en niet-homoseksuele oriëntaties in de filosofie van homoseksuele affirmatieve praktijken. Ze werken met speciaal opgeleide vrijwilligers die als rolmodel werken door hun eigen biografie. Zie voor meer informatie: <http://www.schlau-hessen.de/>